

71203 - اگر در وسط ماه به سرزمینی سفر کرد که آغاز و پایان رمضانشان با سرزمین خودش متفاوت بود چگونه روزه بگیرد؟

سوال

در صورتی که شخص مسلمان در اثنای ماه رمضان به سرزمین دیگری مسافرت کند که رمضان را زودتر یا دیرتر آغاز کرده‌اند، فطر را با کدام سرزمین حساب کند؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

«اگر شخص از یک سرزمین به سرزمین دیگری سفر کند که مطالع هلال آن متفاوت بود قاعده این است که شروع و پایان رمضان بر اساس همان سرزمینی باشد که هنگام ثبوت ماه در آن بوده است، اما در صورتی که روزه‌اش از ۲۹ روز کمتر شد واجب است که ۲۹ روز را کامل کند زیرا ماه قمری ممکن نیست از ۲۹ روز کمتر باشد و این قاعده از سخن رسول الله - صلی الله علیه وسلم - گرفته شده که می‌فرماید: **هرگاه آن را دیدید روزه بگیرید و هرگاه دیدید افطار کند و آنجا که می‌فرماید: ماه بیست و نه روز است، پس روزه نگیرید تا آن را ببینید و افطار نکنید تا آن را مشاهده کنید.** و از حدیث کرب که معاویه او را به شام فرستاد و در آن آمده که کرب به ابن عباس - رضی الله عنهما - بیان کرد که مردم در شام هلال رمضان را شب جمعه دیده‌اند، پس ابن عباس گفت: اما ما آن را شب شنبه دیده‌ایم، و همچنان روزه را ادامه می‌دهیم تا سی روز را کامل کنیم یا ماه را ببینیم. پس کرب گفت: آیا رویت و روزه‌ی معاویه کافی نیست؟ ابن عباس گفت: نه، پیامبر - صلی الله علیه وسلم - به ما چنین دستور داده است.

اینجا چند مثال برای توضیح این قاعده بیان خواهیم کرد:

مثال اول: شخص از سرزمینی که مردمش روز یکشنبه روزه را شروع کرده‌اند به سرزمینی رفته که روز شنبه روزه را شروع کرده‌اند. در این صورت با آن‌ها (مردم سرزمین دوم) افطار می‌کند و قضای یک روز را به جا می‌آورد.

مثال دوم: شخص از سرزمینی که مردمش روز یکشنبه روزه را شروع کرده‌اند به سرزمینی مسافرت کرده که از روز دوشنبه روزه را آغاز کرده‌اند و روز چهارشنبه پس از سی روز افطار کرده‌اند. وی با آن‌ها به روزه ادامه می‌دهد حتی اگر بیش از سی روز روزه شود زیرا اکنون در مکانی است که هلال را ندیده‌اند بنابراین افطار برایش جایز نیست. حال وی شبیه مسافری است که در حال روزه از سرزمینی شروع به مسافرت کرده که خورشید آن در ساعت شش غروب می‌کند و به سرزمینی رفته که خورشید در ساعت هفت غروب می‌کند و اجازه‌ی افطار ندارد مگر در ساعت هفت، زیرا الله متعال می‌فرماید:

ثُمَّ أَتَمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ [بقره: ۱۸۷]

(سپس روزه را تا [فرا رسیدن] شب به اتمام رسید و در حالی که در مساجد معتکف هستید [با زنان] آمیزش نکنید. این است حدود الله، پس به آن نزدیک نشوید. این گونه الله آیات خود را برای مردم بیان می‌کند، باشد که تقوا پیشه کنند).

مثال سوم: از سرزمینی که مردمش روز یکشنبه روزه را شروع کرده‌اند و روز سه شنبه با پایان سی روز افطار کرده‌اند به سرزمینی برود که مردمش از روز یکشنبه روزه شده‌اند و روز دوشنبه پس از ۲۹ روز افطار کرده‌اند. در این صورت با آن‌ها افطار می‌کند و نیازی به قضای یک روز ندارد، زیرا ۲۹ روز را کامل کرده است.

دلیل وجوب افطار در مثال اول این بود که هلال را دیده‌اند و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرموده است: **هرگاه آن را دیدید افطار کنید**، و دلیل وجوب قضای یک روز این است که پیامبر - صلی الله علیه وسلم - فرموده است: **همانا ماه [حداقل] بیست و نه روز است** پس ممکن نیست که از بیست و نه روز کمتر باشد.

دلیل وجوب ادامه‌ی روزه بیش از سی روز در مثال دوم این قول پیامبر - صلی الله علیه وسلم - است که: **هرگاه آن را دیدید افطار کنید** بنابراین افطار وابسته به دیدن ماه است، و در این مثال رویت رخ نداده و بنابراین این روز در آن مکان جزو رمضان است و بنابراین افطار آن حلال نیست.

حکم مثال سوم و چهارم نیز واضح است.

این پاسخی بود که در مسأله‌ی فوق با ادله‌ی آن بر اساس قول راجح که اختلاف حکم بر اساس اختلاف مطالع است برای ما آشکار گردید. اما بر اساس قولی که حکم با اختلاف مطالع فرقی نمی‌کند و هرگاه رویت شرعی در هر جایی رخ داد روزه یا افطار برای همه‌ی مردم لازم می‌گردد، در این صورت حکم نیز به ثبوت رویت وابسته است. اما در این حالت باید شخص به صورت پنهان روزه یا افطار کند تا مخالفت با جماعت پیش نیاید.